

Vergaderjaar 2023–2024

32 849

Mijnbouw

Nr. 245

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 juni 2024

Met deze brief wil ik uw Kamer graag mijn appreciatie op het gebiedsproces in Schoonebeek (en omliggende buurtschappen) toelichten. Het gebiedsproces is meerdere malen¹ in uw Kamer aan de orde geweest. Ik zal hieronder in gaan op mijn conclusies en het vervolgproces. In de bijlage van deze brief geef ik een nadere toelichting en ga ik in op de moties die uw Kamer aangaande de oliewinning Schoonebeek heeft aangenomen.

Met het gebiedsproces Schoonebeek heb ik concreet invulling willen geven aan de Contourennota Mijnbouw waarin participatie en maatschappelijke en regionale betrokkenheid een pijler vormen van moderne mijnbouw. Het Ministerie van EZK heeft samen met de regionale overheden en de NAM het gebiedsproces Schoonebeek vormgegeven. Het gebiedsproces bestaat uit drie sporen, te weten ontzorgen, bijdragen en vergunnen. In elk spoor werken verschillende partijen vanuit hun eigen rol met elkaar samen. Daarbij verschillen per spoor zowel de rollen als de handelingsruimte van die partijen. Het Ministerie van EZK voerde de regie over het gehele gebiedsproces, wat inhoudt dat het Ministerie van EZK bewaakt dat al deze verschillende belangen in evenwicht blijven.

Ik ben op basis van de adviezen van SodM en TNO tot de conclusie gekomen dat de waterinjectie veilig en verantwoord kan plaatsvinden, dat regionale overheden en bewoners vroegtijdig zijn betrokken en dat gedurende het intensieve gebiedsproces is geluisterd naar hun wensen en ideeën. Al met al is er voldoende ruimte voor alle partijen geweest om hun stem te laten horen. Als ik terugkijk naar het doorlopen gebiedsproces tot nu toe, ging dat proces niet altijd goed. Om een voorbeeld te noemen; bij de start van de ontzorgtafel had ik duidelijkere kaders kunnen stellen en spelregels kunnen afspreken. Hiermee hadden we valse verwachtingen kunnen voorkomen. Het gebiedsproces was hiermee ook

¹ Kamerstuknummer 32 849, nr. 214.

een leerproces. Ik laat dit gebiedsproces door een extern bureau evalueren.

Draagvlak betekent niet dat iedereen het overal mee eens is. Belanghebbenden hebben veelal begrip dat deze activiteiten nut hebben voor onze samenleving, maar hebben wel wensen over hinder, veiligheid en een eerlijke verdeling van lusten en lasten. In een intensief traject van twee jaar hebben we daar naar geluisterd en naar gehandeld. Daarbij zijn experts geraadpleegd, is de Commissie Mijnbouwschade langs geweest, zijn toezeggingen geborgd in de vergunning, hebben regionale adviseurs (aanvullend) advies gegeven op de vergunningen en is er een bijdrage aan de regio gerealiseerd tussen de 45 en 60 miljoen euro. Dat is grofweg 15 miljoen euro meer dan het eerste voorstel, waarover ik uw Kamer heb geïnformeerd². Logischerwijs leidt een gebiedsproces niet tot de situatie dat iedereen in de omgeving voor de oliewinning is, maar heeft wel bijgedragen aan het verkrijgen van draagvlak. In de bijlage licht ik dit verder toe.

Met het publiceren van de ontwerpbesluiten is een belangrijk punt in het gebiedsproces bereikt. Het gebiedsproces is hiermee echter nog niet ten einde. In het vergunningenspoor zullen de verschillende vergunningen nu de formele wettelijke procedures volgen, waarin voor iedereen nog ruimte is voor zienswijzen. In juni zal EZK een bijeenkomst organiseren, waarin een toelichting wordt gegeven op de ontwerpbesluiten, de vervolgstappen in de vergunningsprocedure en ruimte is voor het indienen van zienswijzen.

Binnen het ontzorgspoor wordt kwartier gemaakt voor een vertegenwoordigend platform voor de lokale omgeving. De eerste plannen voor die «Eulietaofel» staan in de steigers. Vanuit het bijdragespoor zal door de regio werk worden gemaakt van de besteding van de bijdragen.

Daarnaast zal ook de evaluatie van het gebiedsproces ruimte geven aan alle partijen om te reflecteren op dit doorlopen proces. Met de evaluatie wordt binnenkort gestart en de uitkomsten van deze evaluatie gebruik ik voor de nadere uitwerking voor zowel een mogelijke herverdeling van lusten en lasten als de vormgeving van participatie door de operator voorafgaand aan het vergunningentraject (conform de gedachte van de Contourennota herziening Mijnbouwwet).

Ik wil tot slot mijn waardering uitspreken naar alle inwoners en andere belanghebbenden bij dit gebiedsproces. Ik heb grote inzet van alle betrokkenen gezien. Via het bestuurlijk overleg Schoonebeek en de Drenthe tafel zal ik in contact blijven met de betrokken bestuurders.

De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat,
J.A. Vijlbrief

---

² Kamerbrief Stand van zaken Schoonebeek, 22 januari 2024, TK 32 849, nr. 239.

Schoner en beter

Op 12 april 2022 is de motie aangenomen om te komen tot een circulair en schoner proces in Drenthe of anders te stoppen met afvalwaterinjectie en daarmee de oliewinning in Schoonebeek (motie Mulder C.S. (CDA))³. Als invulling hiervan is het gebiedsproces in Drenthe gestart.

Een van de doelen van het gebiedsproces is om te komen tot een schoner en beter proces van de verwerking van het productiewater. Dit is ook besproken aan de ontzorgtafel (fase 1) met bewoners en andere belanghebbenden. Het risico van lekkage vanuit de injectieputten en gebruik van mijnbouwhulpstoffen waren voor de bewoners belangrijke aandachtspunten. Deze gesprekken hebben ertoe geleid dat de NAM heeft gekozen om nieuwe injectieputten aan te leggen met nieuwe materialen, waardoor het gebruik van mijnbouwhulpstoffen kan worden beperkt. Ik constateer dat de initiatiefnemer door gesprekken te voeren met de omgeving heeft geluisterd en dit tot aanpassingen van het project hebben geleid.

Aan de ontzorgtafel fase 1 is ook een discussie geweest over de wijze van productiewaterverwerking. Kortgezegd de vraag of waterinjectie nog steeds de best beschikbare techniek (BBT) is om productiewater te verwerken. Het begrip Beste Beschikbare Technieken (BBT) staat voor de meest doeltreffende methoden die technisch en economisch haalbaar zijn, om emissies en andere nadelige gevolgen voor het milieu van een bedrijf te voorkomen.

Het is een wettelijke verplichting van de initiatiefnemer om gebruik te maken van de BBT. De NAM heeft de verschillende alternatieven in het kader van haar huidige vergunning voor het injecteren van productiewater in Twente onder toezicht van het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) onderzocht. Hierbij heeft de NAM de milieuaspecten, risico's en kosten van de verschillende verwerkingsmethodes beoordeeld volgens een vastgestelde afwegingsmethodiek. Zoals de richtlijnen voorschrijven heeft ook het rapport herafweging 2022 gebruik gemaakt van de CE-methode. De CE-afwegingsmethodiek is opgesteld conform Europese regelgeving en toetst op vier criteria: Milieu, risico op korte termijn, risico op lange termijn en kosten.

Uit deze herafweging blijkt dat injectie in een leeg gasveld op dit moment de beste manier is om het water dat vrijkomt bij oliewinning in Schoonebeek te verwerken. Zuivering tot een vast zoutproduct is slechter voor het milieu, omdat het veel energie kost. Daarnaast moet het afval dat overblijft bovengronds worden opgeslagen, wat weer nieuwe milieurijsico's oplevert. Bovendien wordt het injectiewater gezien als een afvalwaterstroom die als niet-gevaarlijk wordt geclassificeerd, omdat de Eural-grenswaarden niet worden overschreden. De Eural classificatie is uitgevoerd conform de Kaderrichtlijn afvalstoffen en de door het Ministerie van I&W uitgegeven «Handreiking Eural» (2019).

In de Kamerbrief Herafweging verwerking productiewater Schoonebeek 2022⁴ van 17 april jl. heb ik uw Kamer nader geïnformeerd over de herafweging in Twente. Aan het ontwerpbesluit wordt een voorschrift verbonden voor een periodieke herbeschouwing van verwerkingstechnieken (BBT) voor de waterinjectie. Hierbij benadruk ik dat een herbe-

³ Motie 36 072, nr. 7

⁴ Kamerstuk 33 529, nr. 1232

schouwing ondersteunend is om voortschrijdend inzicht in deze technieken een plek te geven. Het doel van deze herbeschouwing is mede om informatie uit het verleden opnieuw te beoordelen op basis van voortschrijdend inzicht en (technische en of omgevings-)ontwikkelingen. Verder moeten geïdentificeerde technieken worden toegepast op verschillende alternatieven. De herbeschouwing is aanvullend op de wettelijke mogelijkheden voor periodieke actualisatie en het ambtshalve wijzigen van vergunningen.

Circulariteit wordt nagestreefd door het productiewater uit de biosfeer te houden en weer terug te brengen in de diepe ondergrond. Zo komen de stoffen afkomstig uit de diepe ondergrond daar uiteindelijk weer terug. Hierbij wordt gebruik gemaakt van andere, diepere formaties in de ondergrond dan waaruit de winning heeft plaatsgevonden. Daar komt bij dat deze manier van verwerken minder ruimtebeslag heeft en minder energie verbruikt dan andere verwerkingsmethoden.

Veilig en verantwoord

Een vergunning voor een mijnbouwactiviteit wordt alleen afgegeven als deze activiteit veilig en verantwoord kan plaatsvinden. Voor de waterinjectie in Schoonebeek zijn meerdere vergunningen nodig. De wettelijke kaders van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo/ nu Omgevingswet) en de Mijnbouwwet zijn van toepassing. SodM en TNO hebben deze aanvragen integraal beoordeeld en mij van advies voorzien of deze activiteiten veilig en verantwoord kunnen plaatsvinden. Ook heb ik de regionale overheden in de gelegenheid gesteld naar aanleiding van het TNO en SodM advies hun adviezen desgewenst aan te vullen. Hiervoor hebben we een extra technische briefing georganiseerd voor de gemeenteraden van Emmen en Coevorden om zich door TNO en SodM te laten informeren en technische vragen te kunnen stellen. Ook deze aanvullende regionale adviezen heb ik ontvangen. Daarnaast heb ik ook de uitkomsten van de enquête, die door vereniging «Dorpsbelangen Schoonebeek» is ingesteld, betrokken. Hieronder zal ik ingaan op een aantal punten die zowel uit de enquête als de adviezen naar voren is gekomen.

Gecombineerde gaswinning en waterinjectie

Er is sprake van gaswinning en waterinjectie in dezelfde ondergrondse laag. SodM en TNO hebben dan ook deze activiteiten integraal beoordeeld. EZK neemt deze integrale beoordeling over, maar de vergunningverlening door EZK zal plaatsvinden via twee wettelijke kaders en daarom twee aparte formele vergunningsprocedures. SodM heeft de ondergrondse gevolgen en risico's van waterinjectie zowel in de wijziging van de Wabo-vergunning als in de wijziging van het winningsplan Schoonebeek-Gas beoordeeld. SodM heeft de aanvragen integraal en in samenhang beoordeeld op milieu- en veiligheidsaspecten. De twee belangrijkste ondergrondse risico's bij waterinjectie die voor mens en milieu spelen zijn volgens SodM (1) het risico van aardbevingen en (2) het risico van lekkage van het afvalwater uit het Schoonebeek-gasveld.

- (1) SodM concludeert dat het seismisch risico's van de voorgestelde waterinjectie in Schoonebeek-gasveld (die tot eind 2031 plaatsvindt samen met gaswinning) voor de veiligheid en het milieu beperkt zijn, mits nadere maatregelen worden getroffen. Daarom adviseert SodM voorschriften op te nemen bij een eventuele instemming ten behoeve van de beheersing van het seismische risico.
- (2) SodM heeft het risico van lekkage als gevolg van de waterinjectie beoordeeld; of de integriteit van het reservoir en van de putten adequaat kan worden geborgd. Over het behoud van integriteit van afsluitende lagen boven en langs het gasveld oordeelt SodM dat met

de voorgestelde beheersmaatregelen het risico van lekkage uit het gasveld verwaarloosbaar is. De kans op beginnende aantasting van de afsluitende laag is aanwezig, echter de kans op doorgaande aantasting van de gehele zoutlaag is verwaarloosbaar. De NAM maakt bovendien voldoende aannemelijk dat de additionele natuurlijke barrières ervoor zorgen dat opwaartse migratie van geïnjecteerd water en andere stoffen in de diepe ondergrond wordt verhinderd.

- (3) Ten aanzien van hervatting van de gaswinning stelt SodM dat het seismisch risico hiervan voor de veiligheid verwaarloosbaar is, mits nadere maatregelen worden getroffen. Daarom adviseert SodM voorschriften op te nemen bij een eventuele instemming ten behoeve van de beheersing van het seismische risico.

De integraliteit van de beoordeling van de activiteiten is hiermee voldoende geborgd.

Seismiciteit

Uit de enquête van vereniging Dorpsbelangen komt duidelijk naar voren dat er zorgen bij bewoners zijn over bevingen in hun woongebied. Op 24 maart jl heeft er een beving plaatsgevonden in Emlichheim (Duitsland) vlakbij Schoonebeek met magnitude 2,1. Dergelijke aardbevingen zullen ook in de toekomst blijven plaatsvinden. SodM heeft het aardbevingsrisico van het Schoonebeek gasveld beschreven in haar advies over de vergunning voor toekomstige mijnbouwactiviteiten in dit veld (gaswinning en waterinjectie). Zij geeft aan dat deze beving past binnen het beeld van aardbevingen in zuidoost Drenthe. Dit betekent dat het mogelijk is dat door de waterinjectie er meer bevingen kunnen optreden dan als er enkel gaswinning zou plaatsvinden. Echter, deze extra bevingen zullen naar verwachting niet zwaarder zijn dan de bevingen die door de gaswinning al op kunnen treden. Met de juiste beheersmaatregelen kan de waterinjectie dan ook veilig plaatsvinden. Door het opnemen van een voorschrift met daarin een drukbegrenzing zal de waterinjectie geen effect hebben op de integriteit van het reservoir of de afsluitende laag. Ik zal dan ook in het ontwerpbesluit deze voorwaarden opnemen.

Naar aanleiding van de aardbeving op 24 maart jl. met een kracht van 2.1 op de schaal van Richter bij Emlichheim in Duitsland, heeft NAM een verdere analyse gedaan en dat rapport inmiddels met SodM gedeeld. Deze beving is met grote waarschijnlijkheid ontstaan in de zuidelijke randbreuk van het Emlichheim Nord gasveld. Dit gasveld is een extensie van het Schoonebeek gasveld en wordt in het Duitse deel geproduceerd door Wintershall-DEA en in Nederland door NAM. Het lijkt waarschijnlijk dat (vertraagde) drukdaling en de daarmee gepaarde spanningsverandering de oorzaak is van deze beving. Daling van de gasdruk en/of daling van de waterdruk in de aangrenzende lagen, zorgt ervoor dat de schuifspanning toeneemt op de interne breuken en de randbreuken. In dit geval heeft dit geleid tot een aardbeving.

Er is in het dorp veel gesproken over de beving en er waren vragen onder de bewoners. Een belangrijke vraag was waar eventuele schades gemeld kunnen worden en wie dan aansprakelijk is voor dergelijke bevingen. De Commissie Mijnbouwschade heeft toegezegd schademeldingen uit Nederland in behandeling te nemen. Mocht er mijnbouwschade vastgesteld worden, dan zullen de Commissie Mijnbouwschade, NAM en Wintershall Dea onderling afstemmen hoe de rekening wordt betaald. Ik constateer dat de partijen goed met elkaar in contact staan en acteren wanneer dat nodig is. Hiermee is de borging vanuit het bestaande

(wettelijke) kader voldoende. Tot op heden is er als gevolg van de deze beving één melding bij de Commissie Mijnbouwschade binnengekomen.

Bodemdaling

De bodemdaling als gevolg van de waterinjectie en mogelijke gaswinning wordt acceptabel geacht en zal niet tot onaanvaardbare schade moeten leiden. Door de waterinjectie zal de bodemdaling 2 cm minder zijn ten opzichte van de situatie dat het gas zou worden gewonnen zonder dat er water wordt geïnjecteerd. Om dit goed in beeld te houden, zal er gemonitord worden.

Vanuit de afspraken aan de Eulietaafel i.o. worden naast een aantal monumentale panden een twintigtal extra nulmetingen uitgevoerd. Vanuit de Eulietaafel wordt informatie verstrekt over het aanmelden voor zo'n nulmeting, alsmede informatie over de voor- en nadelen van een dergelijke nulmeting.

Verreweg het merendeel van de bodemdalingsprognose van de huidige aanvraag wordt veroorzaakt door de na-ijlende compactie van het reservoir door de gasproductie die al heeft plaatsgevonden. De toekomstige resterende – gasproductie (< 3,5% van de totale productie) zal een geringe extra bodemdaling veroorzaken. Het verschil op de totale bodemdaling in 2100 door gaswinning met en zonder de resterende gaswinning is minder dan een halve centimeter. De geplande extra (olie)waterinjectie zal gedeeltelijk de drukdaling en daarmee de bodemdaling met ca. 2 cm opheffen. Hierdoor is de verwachte bodemdalingsprognose door enkel productie Schoonebeek gas inclusief geplande extra (olie)waterinjectie maximaal 10 cm in het diepste punt van de bodemdalingssom. Zonder waterinjectie zou dat maximaal 12 cm zijn. TNO heeft een controle berekening uitgevoerd op de bodemdalingsprognose veroorzaakt door gasproductie uit het Schoonebeek gasveld aan de hand van de parameters die in de huidige aanvraag zijn gepresenteerd. TNO komt hierbij voor het diepste punt van de bodemdalingsprognose op vergelijkbare resultaten als NAM. TNO acht het onwaarschijnlijk dat de nog te verwachten bodemdaling leidt tot direct schade aan gebouwen in of nabij het winningsgebied.

Schadeafhandeling

Mede in het licht van de gebeurtenissen in Groningen, zijn natuurlijk ook de burgers in Drenthe bezorgd of zij veilig in hun huis kunnen blijven wonen en verlangt men waarborgen. Uit de enquête van vereniging Dorpsbelangen Schoonebeek blijkt dat een groot deel van de bewoners graag ziet dat het wettelijk bewijsvermoeden (ook wel «omgekeerde bewijslast») in heel Drenthe wordt toegepast. Voor Schoonebeek en omliggende buurtschappen geldt nu borging via de Commissie Mijnbouwschade.

Ik heb uw Kamer recentelijk geïnformeerd over de uitvoering van de aangenomen motie van de leden Beckerman en Bushoff om het bewijsvermoeden voor alle mijnbouwactiviteiten in Nederland te laten gelden.⁵ Om zeker te weten dat een wetsvoorstel om de reikwijdte van het bewijsvermoeden uit te breiden naar alle mijnbouwactiviteiten in Nederland juridisch houdbaar is, vraagt het kabinet eerst voorlichting aan de Afdeling advisering van de Raad van State. Hiermee wil ik meer duidelijkheid krijgen over de mate waarin de toepassing van het wettelijk

⁵ Kamerbrief 17 april 2024, TK 33 529, nr. 1233.

bewijsvermoeden voor alle mijnbouwactiviteiten in Nederland gerechtvaardigd en proportioneel is.

Voor de bewoners in Schoonebeek en omgeving geldt dat een ieder die denkt schade te hebben als gevolg van een mijnbouwactiviteit zich kan melden bij de daarvoor ingestelde Commissie Mijnbouwschade. De Commissie Mijnbouwschade neemt bij het vermoeden van schade door mijnbouw de onderzoeksplicht van bewoners over. Indien de Commissie oordeelt dat er inderdaad sprake is van mijnbouwschade, dan is de mijnbouwonderneming verplicht deze schade te vergoeden zonder tussenkomst van rechters of advocaten. Als de oorzaak van de schade onzeker is gaat de Commissie ervanuit dat de schade is veroorzaakt door de mijnbouwactiviteit indien de schade naar haar aard redelijkerwijs een gevolg van de mijnbouwactiviteit zou kunnen zijn en een andere oorzaak onvoldoende aannemelijk is. Het al dan niet van toepassing zijn van het wettelijk bewijsvermoeden heeft dan ook geen invloed op de beoordeling door de Commissie. Om zowel de bewoners als de regionale overheden meer inzicht te geven in de werkwijze van de Commissie Mijnbouwschade, heeft de Commissie in april en mei op een aantal informatiebijeenkomsten toelichting gegeven. Op die bijeenkomsten was er ruimte voor vragen en weten bewoners nu beter hoe zij in geval van schade hun schadeafhandeling kunnen starten.

Waarborgfonds

Als mijnbouwondernemer failliet is en of niet meer bestaat dan kan een bewoner een beroep doen op het wettelijk geborgde Waarborgfonds Mijnbouwschade. Dit waarborgfonds bestaat dus al en kan als ultimatum remedium gebruikt worden. Ik wil hier nog benadrukken dat schadeafhandeling los staat van een eventuele extra bijdrage voor de regio.

Financieel verantwoord

Ik heb uw Kamer eerder geïnformeerd over de wijze waarop de extra bijdrage aan de regio is ontstaan en uit welke elementen deze is opgebouwd. De NAM als operator van het veld committeert zich, op het moment dat het project doorgang vindt om van de baten van het project, een rechtstreekse bijdrage aan de regio van 1 euro per vat gewonnen olie uit te keren. Bij een te verwachten productie en levensduur van 15 jaar komt dit neer op een totaalbedrag van tussen de 30 en 45 miljoen euro. De bestuurders van de provincie en de gemeenten hebben er, net als uw Kamer, bij mij op aangedrongen om nogmaals naar de hoogte van het bedrag te kijken. Nader overleg heeft geleid tot een aanvullend voorstel vanuit de NAM. Dit voorstel houdt in dat op het moment dat de olieprijs boven de 80 euro per vat is, de NAM 1,5 euro per vat uitkeert. Als naar de historische gegevens wordt gekeken, en die als aanname worden gehanteerd voor de komende vijftien productie jaren, dan kan dit leiden tot een extra bijdrage van ongeveer 15 miljoen euro. Daarmee komt het nieuwe totaalbedrag uit tussen de 45 en 60 miljoen euro. Hetgeen goed aansluit bij de verwachtingen van de regionale bestuurders. Van deze totale bijdrage (dus inclusief het aanvullende bedrag) is 40% van EBN, aangezien zij non-operating partner zijn, en een bijdrage van EBN is een bijdrage vanuit het Rijk.

Het gebiedsproces rond de waterinjectie Schoonebeek loopt vooruit op een nieuwe en mogelijk andere manier van omgaan met lusten en lasten, waar momenteel nog aan wordt gewerkt. De extra bijdrage aan de regio vind ik passend en dit substantiële bedrag heeft zijn meerwaarde voor de regio.

Maatschappelijke verantwoord

Ik heb u per brief geïnformeerd over de maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) Oliewinning Schoonebeek⁶. Het eindsaldo van de MKBA laat zien dat de oliewinning in Schoonebeek een positief welvaarts-effect heeft. De MKBA laat zien dat de in Schoonebeek geproduceerde aardolie een grotere CO₂-footprint heeft dan geïmporteerde aardolie. Dit komt door het gebruik van met aardgas geproduceerde stoom. Onderzoekers geven aan dat met elektrische boilers (gebruikmakend van duurzame elektriciteit) de CO₂-footprint van Schoonebeek kleiner kan worden dan CO₂-footprint van geïmporteerde aardolie. Ik heb in juli 2023 de plaatsing van E-boilers toegestaan.⁷

Ik zie dat de NAM stappen zet in het beperken van de CO₂-footprint. Zo wil de NAM ook de nieuwe putten elektrisch aanleggen. De NAM gebruikt hiervoor haar eigen elektrische kabelleiding, zodat er geen netcongestie problemen voor de bewoners ontstaat.

Ook het beperken van de zogenaamd blauwe footprint is onderdeel van het toezeggingendocument. Ik heb begrepen dat er op dit moment verschillende onderzoeken lopen in het kader van regionaal waterbeheer en dat het waterschap hierbij betrokken is. Ik juich het toe dat dergelijke initiatieven regionaal worden opgepakt. Het is uiteindelijk aan de initiatiefnemer om zoveel mogelijk invulling te geven aan zijn maatschappelijk verantwoord ondernemerschap. Ik zie dat de NAM deze stappen zet en roep de NAM op om dit ook te blijven doen.

Omgevingsperspectief

Een van de doelen van het gebiedsproces is om de bewoners vroegtijdig te betrekken bij het voorgenomen initiatief. De NAM heeft hier middels het ontzorgspoor invulling aan gegeven. Deze gesprekken hebben ertoe geleid dat de NAM heeft gekozen om nieuwe injectieputten aan te leggen met nieuwe materialen, waardoor het gebruik van mijnbouwhulpstoffen kan worden beperkt. In zowel fase 1 als 2 van de ontzorgtafel is samen met bewoners gewerkt aan het Toezeggingendocument en de uitvoering hiervan (Addendum). Dit heeft veel tijd en inspanning gevraagd van de betrokken bewoners en heeft geleid tot een gedragen resultaat. Een deel van de toezeggingen is geborgd middels de vergunningen (zie onderstaande tabel).

Ik heb gelezen en gehoord dat gedurende het proces bewoners of belangenvertegenwoordigers van de tafel zijn gestapt of juist zijn aangeschoven. De motieven hiervoor verschillen en laat zien dat dit onderwerp leeft onder de bewoners. In fase 2 van de ontzorgtafel is gewerkt aan de contouren van een ronde tafel, de zogenaamde Eulietafel.

Met de oprichting van een dergelijke Eulietafel is de participatie van de NAM richting de omgeving geborgd. Zowel in de voorbereidende, uitvoerende als ontmantelingsfase is er een platform waar de NAM in nauw contact staat met haar omgeving. De NAM geeft hiermee samen met de omgeving invulling aan hun gezamenlijke belang voor een leefbaar en veilig Schoonebeek.

⁶ Kamerstuk TK 33 529, nr. 1108, 9 december 2022

⁷ Kamerstuk 32 813, nr. 1284

Via het ontzorgspoor vinden gesprekken met bewoners plaats. Gedurende het proces is de representativiteit van de ontzorgtafel ter discussie gesteld. Je hoeft niet vertegenwoordigd te worden om belanghebbend te zijn. De individuele bewoners zijn ook geen formele vertegenwoordiging van de omwonenden. Zij zijn wel belanghebbend en daarmee ook gehoord aan de ontzorgtafel. De ontzorgtafel gaat door als Eulietaafel, een platform waar iedere inwoner en groepering, voor of tegen oliewinning en/of waterinjectie, uit Schoonebeek of de buurtschappen in gesprek is en blijft met de NAM.

Middels het bestuurlijk overleg Schoonebeek wordt op regelmatige basis afgestemd met de regionale bestuurders. In dit gebiedsproces hebben de regionale overheden extra ruimte gekregen om advies uit te brengen en hierover het debat te voeren met haar inwoners. Ik wil dit bestuurlijke overleg, ook na de vergunningenprocedure, voortzetten. Op die manier houden we de lijntjes tussen Den Haag en de regio kort. Ook de enquête heeft een rol. Deze enquête laat zien wat er bij een aantal mensen speelt. Elke stem mag er zijn. De zorgpunten uit de enquête komen grotendeels expliciet terug in de ontwerpbesluiten.

Op 30 mei jl. heb ik nogmaals met de verschillende bestuurders gesproken en gevraagd of dit gebiedsproces tot een acceptabele uitkomst heeft geleid. Vanuit hun rol als bestuurders geven zij aan dat alle partijen met elkaar een zorgvuldig proces hebben doorlopen en dat alle bewoners en groeperingen voldoende ruimte en gelegenheid hebben gehad om vragen te stellen dan wel zich te laten informeren. De extra technische briefing van de Raden heeft hieraan bijgedragen. Ook geven de bestuurders aan dat de bijdrage met het aanvullende voorstel van de NAM tot een acceptabele uitkomst leidt.

In deze brief heb ik ook uitgelegd waarom ik op sommige punten niet meega met de wensen vanuit de regio. Bijvoorbeeld het vraagstuk van omgekeerde bewijslast is een nationaal vraagstuk dat op een andere tafel thuishoort. De overige zorgpunten vanuit de enquête zijn wel gehoord en afdoende geborgd via de vergunningen dan wel het huidige wettelijke kader van de Mijnbouwwet. Binnen het ontzorgspoor is intensief met elkaar samengewerkt en heeft geleid tot een vastgesteld toezeggingendocument met een uitvoeringsparagraaf, zodat er ook werk gemaakt kan worden van de toezeggingen.

Ik hoop dat de Eulietaafel in oprichting een plek wordt waar alle bewoners, los van hun standpunten, elkaar kunnen vinden en met elkaar in gesprek blijven. Een passende oplossing is niet altijd hetzelfde als de beste en meest geavanceerde oplossing. Met het project van nieuwe putten met nieuwe materialen komt de NAM grotendeels toe aan de wensen van de regio. De uitgevoerde MKBA laat zien dat de oliewinning in Schoonebeek ook voor de directe omgeving positieve welvaartseffecten heeft. Ik leid uit bovenstaande af dat het gebiedsproces, vanuit alle sporen gezien, heeft bijgedragen aan het creëren van draagvlak.

Behandeling moties

Motie 33 529, 974 en motie 33 529, 922

Motie Beckerman (Kamerstuk 36 072, nr. 4)

«Verzoekt de regering te borgen dat Drenthe doorslaggevende zeggenschap moet krijgen.»

Middels de uitvoering van het gebiedsproces is hier invulling aan gegeven. Gelet op bovenstaande geeft het gebiedsproces «Drenthe» voldoende ruimte om hun stem te laten horen. Hiermee voldoe ik aan de motie van mevrouw Beckerman. Ik heb naar aanleiding van de motie in uw Kamer gezegd dat ik de motie zo lees dat ik uiteindelijk verantwoordelijk ben voor de afweging en het besluit over de vergunning. Ik heb Drenthe zo volledig mogelijk betrokken, maar uiteindelijk geef ik formeel gezien de vergunning.

Motie Mulder (Kamerstuk 36 072, nr. 7)

«Verzoekt de regering uiterlijk 2023 een circulair en schoner proces in Drenthe te hebben of anders te stoppen met afvalwaterinjectie en daarmee de oliewinning in Schoonebeek

Verzoekt de regering tevens met SodM in contact te treden over het blijvend toepassen van het verscherpt toezicht bij de verwerking van het afvalwater.»

Ik concludeer dat het gebiedsproces heeft geleid tot een schoner proces in Drenthe. Ook wordt invulling gegeven aan de circulariteit.

SodM is en blijft de onafhankelijk toezichthouder en zal ook toezicht houden op de nieuwe activiteiten die NAM gaat uitvoeren. Hiermee is voldaan aan deze motie.

Motie Boulakjar-Mulder (Kamerstuk 36 072, nr. 8)

«Verzoekt de regering om in gesprek te gaan met de NAM over een zo snel mogelijke definitieve ontmanteling van de injectieputten die niet meer in gebruik zijn.»

Ik heb hier met NAM over gesproken. NAM heeft aangegeven dat het, mede gezien de ontmanteling van de Groningen locaties, een druk en ambitieus ontmantelingsprogramma heeft. Verandering in de planning zal er dan ook waarschijnlijk toe leiden dat NAM andere lokaal gemaakte toezeggingen niet waar kan maken. Dat is ongewenst en met de publicatie van de ontwerpbesluiten ook minder relevant geworden.

Motie Mulder-Boulakjar-Van Wijngaarden -Segers (Kamerstuk 36 072, nr. 6)

«Verzoekt de regering de afvalwaterinjectie in Twente dit jaar te beëindigen en de Kamer actief te informeren over de stappen die daartoe worden gezet, zodat de Kamer te allen tijde de mogelijkheid heeft om een behandelvoorbehoud te maken.»

De injectie in Twente is gestaakt. Met de publicatie van de ontwerpbesluiten wordt verder aannemelijk dat de NAM de waterinjectie in Twente niet meer zal herstarten.

Motie Mulder (Kamerstuk 33 529, nr. 974)

«Verzoekt de regering een circulair alternatief voor afvalwaterinjectie als voorkeursalternatief mee te nemen in de evaluatie en met spoed verder te uit te werken, daarbij ook draagvlak in de betrokken regio's mee te nemen, zodat nog voor de zomer in overleg met de NAM afspraken kunnen worden gemaakt waarin ook een einddatum voor afvalwaterinjectie naar voren komt.»

Het circulaire alternatief is meegenomen in de herafweging Twente en in de MKBA Schoonebeek. NAM stelt in haar stappenplan voor om de waterinjectie in Twente te staken. Desalniettemin wordt dit alternatief ook meegenomen in opties verwerking nabij Schoonebeek (Drenthe). NAM richt zich momenteel volledig op Drenthe. In het onderzoek oliewinning Drenthe (RHDHV) is ook het circulair alternatief meegenomen. Op dit rapport is tevens een review door TNO/KWR uitgevoerd. Waterinjectie in lege gasvelden is tot op heden nog steeds de beste manier van verwerking. In het ontwerpbesluit zijn aanvullende voorschriften over de herevaluatie opgenomen.

Motie Mulder (Kamerstuk 33 529, nr. 922)

«Verzoekt de regering zo snel mogelijk een besluit te nemen over een alternatieve wijze van verwerking van het afvalwater; verzoekt de regering om de afvalwaterinjectie, in afwachting van een besluit naar aanleiding van de evaluatie 1 over de verwerking van afvalwater uit Schoonebeek, per direct op te schorten.»

In de kamerbrief Herafweging verwerking productiewater Schoonebeek 2022 van 17 april jl heb ik de verschillende visies en adviezen uiteengezet. Ik kom daarin tot de conclusie dat waterinjectie in lege gasvelden tot op heden nog steeds de beste manier van verwerking is.

Overzicht Borging Toezeggingendocument Schoonebeek Gebiedsproces

Hoofdstuk	Thema	Toezegging	Borging	Toezicht
2	Wettelijk Kader	Waterinjectie veilig en verantwoord uitvoeren	Gehele vergunning	SodM
2	Wettelijk Kader	Best beschikbare waterverwerkingstechniek toepassen	onderdeel WABO EZK met advisering door SodM Zie consideranstekst motivering «Toetsing van waterinjectie als Best Beschikbare Techniek (BBT)»	SodM
2	Wettelijk Kader	Nieuwe injectieputten en veilig ontwerp van die putten	onderdeel WABO EZK met advisering door SodM Via WIMS, dat is genoemd in WMP. Geborgd in voorschriften 8.3.1 en 8.3.2	SodM
2	Wettelijk Kader	Watertransportleidingen veilig ontwerp en van kunststof	onderdeel WABO EZK met advisering door SodM en WABO gemeente Staat in WMP. Geborgd in voorschriften 8.3.1 en 8.3.2.	SodM
2	Wettelijk Kader	Monitoring bodemdaling	onderdeel besluit op winningsplan, voorschrift 3 en periodieke rapportages aan SodM en WMP, Wabo	SodM
2	Wettelijk Kader	Monitoring seismiciteit	onderdeel besluit op winningsplan, voorschrift 5, meetnetwerk KNMI en WMP in Wabo	KNMI & SodM
2	Wettelijk Kader	Mijnbouw Schade vaststelling en afhandeling is geborgd	Instellingsbesluit Commissie Mijnbouwschade.	EZK

Hoofdstuk	Thema	Toezegging	Borging	Toezicht
2	Wettelijk kader	Betaling mijnbouwschade is wettelijk verankerd	Mijnbouwwet (hoofdstuk 4 De zorg voor een goede uitvoering van activiteiten) Mijnbouwwet (hoofdstuk 9 ev Waarborgfonds mijnbouwschade).	EZK
2	Gedragscode	Betrekken en informeren omgeving tijdens Project uitvoering	Element.nl gedragscode met klachten mogelijkheid	Ontzorging fase-2 EZK Staatssecretaris
2	Alternatief proces	Limburgs model voor afhandeling schades ontstaan door bodemtrillingen	Te ontwikkelen in Ontzorgings fase-2	Ontzorging fase-2 EZK Staatssecretaris
3	Klankbordgroep	Oprichten en vormgeven Klankbordgroep	Als onderdeel vervolg Ontzorgingstafel – vast te leggen in ToR	Ontzorging fase-2 / EZK Staatssecretaris
4	Monitoring – algemeen	Opstellen Monitoring en Evaluatieprogramma	Als onderdeel vervolg Ontzorgingstafel – vast te leggen in ToR	Ontzorging fase-2/ EZK Staatssecretaris
4		Inzicht verkrijgen monitoringsparameters Jaarrapportage Waterinjectie	Jaarrapportage Waterinjectie is verankerd in het WMP, dit is onderdeel van de Wabo	SodM
4		Inzicht verkrijgen in integriteitsmonitoring	SodM rapporten – capiler surveys	SodM
4		Inzicht in onregelmatigheden / incidenten	SodM rapportages en berichtgeving	SodM
4		Inzicht in peilbuizenbemonstering mbt NAM locaties	Peilbuizenbemonstering is verankerd in het WMP in de Wabo	Gemeenten Emmen en Coevorden
4	Monitoring – bodemdaling	Rapportage bodemverbeweging frequentie verhogen van een per 5 jaar, naar jaarlijks	Meetplan-actualisatie door NAM verankerd in Mijnbouwbesluit en besluit op het winningsplan, voorschrift 3	SodM
4	Monitoring – aardbevingen	Bij een aardbeving met een magnitude van groter dan 3,0 op de schaal van Richter wordt de waterinjectie in het betreffende veld gestopt	Maatregelen worden geborgd in Seismisch Risico Beheersplan (besluit op winningsplan voorschrift 4) – onderdeel Wabo Voorschrift 8.1.1	SodM
4	Monitoring – gebouwopnamen	Uitvoeren gebouwopnamen voor een select aantal nog nader te bepalen panden (bijvoorbeeld monumentale panden)	Als onderdeel vervolg Ontzorgingstafel – vast te leggen in ToR	Ontzorging fase-2/ EZK Staatssecretaris

Hoofdstuk	Thema	Toezegging	Borging	Toezicht
5	Mens en Milieu, Flora en Fauna	Oprichten werkgroep worden opgericht om een activiteiten- en uitvoeringsplan rondom deze onderwerpen op te stellen.	Als onderdeel vervolg Ontzorgingstafel – vast te leggen in ToR	Ontzorging fase-2/ EZK Staatssecretaris
5		In het kader van zoetwaterbeheer en droogte-management wordt een voorverkenning uitgevoerd door NAM met externe experts,	Onderdeel van NAM project team	Ontzorging fase-2/ EZK Staatssecretaris
6	Voorkomen overlast	Effecten olieproductiewater injectie en waar nodig mitigeren	MER aanmeldnotitie	SodM/EZK
6	Voorkomen overlast	Tijdens werkzaamheden in overleg omgeving overlast beperken	Als onderdeel vervolg Ontzorgingstafel – vast te leggen in ToR zorgplichtbepaling artikel 33 van de Mijnbouwwet, artikel 15 van het Barmm (nu artikel 2.11 Bal).	Ontzorging fase-2/ EZK Staatssecretaris
7	Communicatie	In afstemming en nauwe samenwerking met de Klankbordgroep wordt een Communicatieprotocol opgesteld door NAM	Als onderdeel vervolg Ontzorgingstafel – vast te leggen in ToR	Ontzorging fase-2/ EZK